

مقاله‌های کنگره بین‌المللی مولانا

(ترکیه - ۱۳۸۶)

بی‌تردید خلاء معنوی انسان معاصر در عصر حاضر، احتیاج او را به چشمه‌های معنوی و بازگشت و جستجوی گمشده خویش در سخن قدسی بیش از پیش نمایان ساخته است. در این راستا، بدون شک مولانا و آثارش، چون چشمه‌ای فیاض‌اند که می‌توانند راه‌گشایی باشند در زمینه پرکردن این خلاء و التیام بحران روحی انسان در عصر حاضر. گو اینکه خود مولانا هنگام خلق مثنوی، از این امر خبر می‌داد:

هین بگو که ناطقه جو می‌کند تا به قرنی بعد ما آبی رسد

در همین راستا، سازمان یونسکو، هشتصدمین سال تولد مولانا را رسماً به-عنوان «سال مولانا» برگزید و در این زمینه فعالیت‌های زیادی در سطوح بین-المللی انجام گرفت.

از مهم‌ترین فعالیت‌های مورد بحث، برگزاری «همایش بین‌المللی مولانا» بود که در تاریخ ۱۲-۸ ژوئن ۲۰۰۷ میلادی (۲۲-۱۸ خرداد ۱۳۸۶ شمسی) به همت وزارت فرهنگ و گردشگری و نهاد نخست‌وزیری کشور ترکیه، در استانبول و قونیه انجام شد.

در این همایش، در حدود ۱۶۰ محقق از کشورهای مختلف گرد هم آمده و به بیان نظریات خود در مورد مولانا، افکار و آثار ایشان، هم‌چنین طریقت مولویه پرداختند. مجموعه مقالات خوانده شده توسط محققان حاضر در این مجمع، در سال ۲۰۱۰ میلادی توسط انتشارات Motto Project در یک مجموعه چهار جلدی، به

زبانی‌های ترکی، انگلیسی، فارسی و عربی، زیر نظر اساتید آقایان محمود ارول قلیچ، جلیل‌گونگور ومصطفی چیچکلر، در استانبول به چاپ رسید و در دسترس علاقمندان قرار گرفت.

جلدهای اول و دوم: مقالات ترکی^۱

دکتر شهاب ولی

دو جلد نخست مجموعه مورد بحث - یعنی از ابتدا تا صفحه ۱۰۰۳- گذشته از سخنرانی‌های افتتاحیه مراسم که توسط ارطغرل گونای، وزیر فرهنگ و گردشگری جمهوری ترکیه، محمود ارول قلیچ، رئیس هیئت برگزاری مجمع، کنعان گورسوی و سید حسین نصر انجام شده، و هم‌چنین سخنرانی‌های اختتامیه مراسم که توسط سید حسین نصر، جیمز موریس، ویلیام چیتیک، مصطفی تاهرالی و اکرم ایشین انجام شده، به مقالات ارایه شده به زبان ترکی، توسط محققان ترک زبان اختصاص دارند.

مقالات ترکی این مجموعه حول چند موضوع اصلی عرضه شده‌اند. این موضوعات عبارتند از :

الف- بررسی افکار مولانا

درک آرا و نظریات حضرت مولانا و تلاش برای فهم بیشتر مفاهیم و دیدگاه‌های او همواره از مهم‌ترین دغدغه‌های محققانی بوده است که در زمینه مولانا پژوهی عرفان اسلامی فعالیت کرده و می‌کنند. به همین سبب نیز بیشتر مقالات ارائه شده به زبان ترکی، به موضوع یاد شده اختصاص دارند. این مقالات عبارتند از:

- درک حضرت مولانا ، نور آرتیران
- کثرت‌گرایی دینی در تفکر مولانا ، عدنان اصلان

- دیدگاه مولانا جلال‌الدین رومی بر انسان و جایگاه انسان در عالم تکوین، مصطفی آشکار
  - مرز عقل از نظر مولانا یا جبرئیل و سدره‌المنتهی، اردال بایکان
  - نگاهی به انسان معاصر به مقیاس مولانا، کنول بنیادزاده
  - مولانا و پیوند رضاعی، راشد جمال اف
  - آب جاودانگی تقدیمی مولانا: آب حیات، مصطفی چیچکلر
  - دیدگاه‌های روان شناختی در مثنوی مولانا، سلیمان درین
  - امکان بیان عشق و ترسیمات آن در افکار مولانا، ابراهیم امیراوغلی
  - انسان از دیدگاه مولانا جلال‌الدین رومی، آرین ارماتف
  - از نظریات مولانا در باب اقتصاد: فقر و غنا، آدم اسن
  - قلب، به منزله محل پذیرش حکمت در مثنوی حضرت مولانا، متین ایزتی
  - مولانای حکیم، عاشق و شاعر، عدنان قرا اسماعیل اوغلی
  - بیان تجربه جمال در شعر مولانا، توران قوچ
  - حضرت محمد (ص) به عنوان نمونه انسان کامل در آثار مولانا، دریا عرس
  - آموختن زندگی با اضداد در سایه آموزه‌های مولانا، نوری شیمشکلر
  - اخلاق عشق از منظر مولانا، اسماعیل یاکیت
  - مولانا در آرمان‌گرایی ما، آیدین جبار عباس اف
  - اندر باب فهم صحیح مولانا (دیدگاهی از منظر تاریخ‌نگاری اجتماعی)، احمد یاشار اجاق
  - اندر باب مشکل درک مولانا در روزگار ما، نوری کوچک
- ب- تاثیر آثار مولانا بر افکار و آثار سایر عارفان و طریقت‌ها و هم‌چنین فرهنگ‌های ملل و اقوام:
- وسعت و شعاع اندیشه حضرت مولانا و سحر کلام ایشان در بیان مفاهیم معنوی، تاثیر زیادی در افکار و اندیشه‌های متفکران و طریقت‌های اسلامی داشته

است. این تاثیرات همواره مورد توجه محققان مولانا پژوه و مطالعات اسلامی بوده است. لذا در مجموعه مقالات مورد بحث، مقالاتی نیز به بررسی این موضوع اختصاص یافته‌اند که عبارتند از:

- از مثنوی معنوی تا مثنوی خراباتی، حرمتجان عبدالرحمان
- تاثیر مولانا بر عاشق پاشا، جهان اوکویوچی
- نگرستن به مولانا از دیده ابن عربی: برخی مفاهیم مشترک بین ابن عربی و مولانا، اکرم دمیرلی
- مولانا جلال‌الدین رومی و علیشیر نوائی، سیف‌الدین رافیدینف
- ردپای مولانا و مولویه در فرهنگ نقشبندی، نجدت توسون
- تاثیرات مولانا بر عثمانی، رشاد انگورن
- تاثیرات مولانا بر جهان‌بینی قرقیزها، نور سارالاولا
- تاثیر مولانا بر متفکران و هنرمندان ترک قرن بیستم: نمونه یحیی کمال، محمد دمیرجی

ج- بررسی مفاهیم مثنوی مولانا و شروحي که بر آن نگاشته شده است در میان آثار مولانا مثنوی معنوی جایگاه خاصی را داراست. در حقیقت، مثنوی معنوی بیانگر جهان‌بینی مولانا، دیدگاه‌های او نسبت به انسان، عرفان اسلامی و ... است. به سبب اهمیت این اثر است که مثنوی معنوی از جمله آثار عرفانی - اسلامی می باشد که در مرکز توجه علاقمندان قرار گرفته و بیشترین تعداد شرح بر آن نوشته شده است. این شروع، گاه تمامی مثنوی را شامل شده و گاه به بررسی مفهومی خاص پرداخته‌اند. سنت بررسی و تحلیل مفاهیم مثنوی معنوی برای درک بهتر افکار حضرت مولانا و بررسی شروع نگاشته شده بر این اثر، تا روزگار ما ادامه یافته است. به همین سبب، این موضوع یکی از محورهای اصلی مقالات ارائه شده در مجموعه حاضر نیز می باشد. این مقالات عبارتند از:

- شارحان هندی در شرح مثنوی شریف احمد عونی فنوق، صافی آریاقوش

- سطوح معنا در مثنوی: تحقیق اسماعیل رسوخی آنقروی بر مثنوی، سمیح جیحان
- شروحو که با پنج بیت اضافی برگزیده‌هایی از ابیات مثنوی نگاشته شده‌اند، اسماعیل گولچ
- عدم امکان بیان عشق در سایه آخرین حکایت مثنوی یا، چرا مثنوی خاتمه نیافته است؟، دلاور گورر
- مثنوی و شرح «مبدأ نور» مشرب، نادرخان حسن
- مثنوی و عرفان ترک: تحلیل‌هایی در مورد سنت مثنوی‌خوانی، بلال کمیکلی
- جایگاه ترجمه‌ها و شروح مثنوی در فرهنگ ترک، یعقوب شفق
- ابن عربی در شرح مثنوی احمد عونى قنوق، مصطفی تاهرالی
- مسیحیت نخستین و پولس قدیس در مثنوی، اسماعیل تاشپینار
- مثلث انسان، فرشته و شیطان در مثنوی، امینه ینی ترزی
- روستانشینی و شهرنشینی در مثنوی و روح‌البیان، کامل ییلماز
- مثنوی رومی در ترکستان شرقی و سنجان، تیری زارکون

د- بررسی ادبی آثار مولانا

آثار مولانا گذشته از جنبه‌های عرفانی و معرفتی، از نظر ادبی نیز گنجینه سترگی است در ادبیات فارسی منظوم و منثور. کثرت بحور شعری استفاده‌شده در دیوان کبیر مولانا در نوع خود بی‌نظیر است و از این حیث نیز کمتر سخنوری به حد و اندازه حضرت مولانا می‌رسد. این در حالی است که خود در فیه ما فیه می‌فرماید: «آخر من تا این حد دلدارم که این یاران که به نزد من می‌آیند از بیم آن که ملول نشوند شعری می‌گویم تا به آن مشغول شوند و اگر نه من از کجا شعر از کجا و الله که من از شعر بیزارم و پیش من از این بتر چیزی نیست». این دیدگاه مولانا نسبت به شعر، در جای جای مثنوی و غزلیات وی نیز به وضوح دیده می‌شود. مولانا وزن و قافیه را تنگنا و قیدی می‌داند که باعث تکلف‌اند:

رستم از این بیت و غزل ای شه و سلطان ازل

مفتعلن مفتعلن مفتعلن کشت مرا

قافیه و مغلطه را گو همه سیلاب ببر

پوست بود پوست بود درخور مغز شعرا

حرف و صوت و گفت را برهم زخم

تا که بی این هر سه با تو دم زخم

با این حال، از نظر ادبی نیز آثار مولانا منحصر بفرد و موضوع تحقیقات

بسیاری بوده و هستند. مقالاتی که در این مجموعه از نظر ادبی به بررسی آثار و

افکار مولانا پرداخته‌اند، عبارتند از:

- تحلیلی بر اقتباسات فیه ما فیه ، گنول عیان
- استعاره نی در شعر مولانا ، نجیب فاضل دورو
- نموده‌های « سه سلیم » (سلیم سوم شیخ غالب دده افندی) نمو یافته در شاهراه پرنج مولوی ، در هنر، ادبیات و موسیقی ما ، مصطفی چپیان
- رویا و نماد در دیوان کبیر، حجابی قرلانیچ
- رباعی و بن‌مایه‌های مرگ در رباعیات مولانا ، خلیل ابراهیم ساری اوغلی

و- طریقت مولویه

هر چند خود حضرت مولانا شخصاً طریقتی بنا نهاد و در صدد برپاکردن

چنین طریقتی نبود، لیکن طریقت مولویه پس از رحلت وی اندک اندک پا گرفت و

مشایخ این طریقت به‌عنوان پیروان راه مولانا شناخته شدند. این مشایخ در طول

تاریخ طریقت‌شان همواره مورد احترام و تکریم سلاطین و حکام بوده و جایگاه

اجتماعی خاصی داشتند. مولوی‌خانه‌ها، که حکم خانقاه‌های صوفیان را برای

مولویان داشت، مرکز طریقتی ایشان محسوب می‌شد. این مولوی‌خانه‌ها تا سال

۱۹۲۵ یعنی زمانی که « قانون بسته شدن تکایا و مقبره‌ها » توسط مصطفی کمال

آتاترک صادر شد، به فعالیت و موجودیت خود ادامه می‌دادند.

به‌رغم آنکه طریقت مولویه و مراسم و مناسک آن در روزگار ما حالتی کاملاً نمادین دارند، با این حال آداب و رسوم طریقت مولویه، مشایخ، مریدان و مولوی‌خانه‌ها نیز از جمله موضوعاتی است که همواره در مرکز توجه مولانا پژوهان بوده و هستند. در این زمینه، مقالاتی نیز در مجموعه حاضر ارائه شده است که عبارتند از:

- مولویه در ترکیه مدرن، قدسی ارگونر
- روند مدرنیزه شدن مولویه، یک نهاد قرون وسطایی، اکرم ایشین
- مولویه در قبرس، گذشته و حال، گوکالپ کامل
- بنایی در انتظار جزیره: حانیا/ مولوی‌خانه گیریت، اسماعیل کارا
- مولوی‌خانه‌هایی که اولیا چلبی زیارت کرده است، هاشم قارپوز
- شرحی بر سلطان ولد در اواخر دوره عثمانی: عشقنامه خالد افندی، مصطفی قوچ
- مولویان و فرهنگ مولوی در «مضامین و ابضاح در ادبیات قدیمی ترک»، اثر دایرةالمعارف‌گونه احمد طلعت‌انای، جمال قورناز
- تقدیر مشترک: مولویه و سال‌های آخر امپراتوری عثمانی، سزایی کوچک
- اوراد و دعا نزد مولویان، بکر شاهین
- معماری مولوی‌خانه طرابلس - شام و پروژه مرمت آن، خالد تادموری
- حضرت مولانا و مولویان در منابع شعبانی، مصطفی تاتجی
- یادداشت‌های زیارت هیئت مولویه از قونیه در دوره سلطان محمد رشاد پنجم (منتسب به طریقت مولویه)، محمد آق قوش - نسیمی یازیجی
- سیر مولویه از کوتاهیه تا استانبول، احمد آری

جلد سوم: مقالات انگلیسی^۱

حسن مهدی پور

این مجلد مشتمل بر ۴۴ مقاله ارائه شده به زبان انگلیسی است و از صفحات آن ۱۰۰۵ تا ۱۵۸۳ کل مجموعه را دربر می‌گیرد. در ذیل فهرست عناوین این مقالات همراه با شرح مختصری از آنها ذکر می‌شود:

۱- *اندیشه مولانا در سنت صوفیانه بنگالی*، تألیف مصطفی زمان عباسی. مولف در این مقاله بر آن است که نشان دهد چگونه اندیشه مولانا در بین مردم کشورهای مختلف حتی در فرهنگ عامیانه از جمله در بنگلادش توسعه و نفوذ یافته است و در اثبات دیدگاه خود به هشت شاعر صوفی بنگلادشی و اشعار آنها که متأثر از مولانا می‌باشند، پرداخته است.

۲- *مولانا و نزاع معاصر بر ضد افراط‌گرایی*، تألیف سید فرید العطاس. در این مقاله سعی می‌شود با ابتناء بر سه بعد از اندیشه‌های عرفانی مولانا روش مقابله با افراط‌گرایی در جوامع اسلامی معاصر را نشان داد. این سه بعد عبارتند از (۱) هدایت معنوی مولانا؛ (۲) مفهوم معنا در اندیشه مولانا؛ و (۳) کاربرد حکایت در اندیشه اسلامی مولانا.

۳- *وحدت مکتب ابن‌عربی و مولانا*، تألیف عمر بنایشا. مولف ضمن بیان برخی تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در وقایع زندگی مولانا و ابن‌عربی، با استناد به اندیشه‌های جامی وحدت مکتب عرفانی و نقاط مشترک و عظمت آثارشان را نشان می‌دهد و اینکه چگونه تعالیم آنها موید یکدیگرند و حقیقت واحدی را بیان می‌کنند و مکمل حیات فکری اسلامی‌اند، اگرچه تفاوت‌هایی بین تعالیم آنها و روش تعلیمشان وجود دارد.

۴- *سه اثر دیگر از نویسندگان صوفی لطایف‌الإعلام موجود در کتابخانه سلیمانیه استانبول*، تألیف پابلو بنیتو. موضوع این مقاله بررسی سه اثری است که اخیراً پیدا

شده‌اند و منسوب به نویسنده لطایف‌الإعلام می‌باشند که عبارتند از *دلایل القطعیه*، *دُرّالفریده* و *تذکره‌الفوائد*. علاوه بر این، به چاپ جدید *لطایف‌الإعلام* نیز پرداخته می‌شود.

۵- جستجوی مروارید در *اقیانوس شعر مولانا*، تألیف فلور ناصری بونین. مولف بر این اعتقاد است که موضوع محوری شعر مولانا فهم نغمه الهی عشق یعنی نغمه الست بر بکم است هر چند فهم آن که هدف زندگی است، آسان نمی‌باشد، از اینرو هر کسی آن را متناسب با فهم و درک خود می‌فهمد، از نظر او شعر مولانا حامل پیام عشق و عبودیت و جنبه‌های باطنی و ظاهری طریقی است که انسان را به خدا می‌رساند.

۶- *مولانا در روسیه*: شرح ترجمه آثارش، تألیف ناتالیا چالیسوا. در این مقاله به این مسئله پرداخته می‌شود که چرا ترجمه اشعار مولانا در روسیه خیلی کم انجام گرفته شده است و ی پاسخ آن را در علل ایدئولوژیک می‌بیند تا علل زیباشناسانه. تعالیم مولانا تناسبی با دیدگاه‌های مارکسیست لنینیست نداشت از اینرو در بین شعرای فارسی مولانا مورد کمترین توجه واقع شد لذا ترجمه زیادی از آثارش انجام نگرفت.

۷- *نیاز نیاز*، تألیف ویلیام چیتیک. از نظر چیتیک برای فهم درست تعالیم مولانا درباره عشق باید ابعاد خاصی از آن روشن گردد. وی در این باره به چهار اندیشه اصلی مولانا اشاره می‌کند که عبارتند از عشق صفت الهی است؛ عشق و زیبایی، که آن هم صفت الهی است، ارتباط متقابل دارند و از هم تفکیک‌ناپذیرند؛ عشق حقیقی به زیبایی در گرو هدایت پیامبران و اولیاء است؛ ثمره چنین عشقی عشق خدا به انسان و همراهی انسان و خدا با هم یا رسیدن انسان به خدا است.

۸- *اصل همه اشیاء: حروف، کلمات، کلام*، تألیف پیلار گاریدو کلمنته. موضوع این مقاله تبیین نسبت بین کلام الهی، به‌عنوان اصل همه اشیاء، و کتاب وحی و عالم است. هم‌چنین تحلیل باطنی از چهارده حروف مقطعه در قرآن از دیدگاه عرفانی ابن‌مسره و مراتب حروف و آیات و اسماء الهی ارائه می‌شود. در ضمن به «کتاب

خواص الحروف و حقایقها و اصولها» ابن مسرّه و تأثیرگذاری او بر ابن عربی علی-الخصوص در علم الحروف پرداخته می‌شود.

۹- *طریقه مولویه در متن کشورهای اروپایی*، پیتز حسین کنز. نویسنده که خود را یکی از شیوخ طریقه مولویه معرفی می‌کند بر آن است که تجربه‌های شخصی خود را از این طریقه بیان کند و ارزش دینی آثار و پیام مولانا را از دیدگاه غربی و در متن کشورهای اروپایی بشناساند و به‌ویژه در کشورهای پیشرفته صنعتی که با عقاید دینی مشوشی مواجه می‌باشند، طریق کمال معنوی را نشان دهد. از نظر وی پیام مولانا می‌تواند در شناخت غربیان از اسلام نقش مهمی ایفا کند و آنها را جذب اسلام نماید.

۱۰- *مفهوم عشق از نظر مولانا در دیوان شمس تبریزی*، تألیف اشک پی.دالن. هدف مولف این است که با رهیافت پدیدارشناسانه به شرح مفهوم صوفیانه عشق که در اشعار مولانا گسترده است، و ارتباط آن با عرفان مولانا و علی‌الخصوص رابطه عقل و عشق با روش معرفت‌شناسانه و هرمنوتیکی با ابتدای بر دیوان شمس بپردازد.

۱۱ - *عشق الهی مولانای رومی برای صلح جهانی*، تألیف ابوسعید غلام دستگیر. مولف معتقد است امروزه که در دنیا با جنگ‌های متوالی، خشونت‌ها و تروریسم و آشفتگی‌هایی مواجه‌ایم که شرافت و منزلت روح انسان را نابود می‌کنند، چگونه پیام عشق و محبت مولانا می‌تواند ارزشمند باشد و شیوه صلح آمیز زندگی را علاوه بر تمام تفاوتها و تنوعات نژادی، فرهنگی، دینی و زبانی ارائه کند.

۱۲- *شمس و مولانا: چه کسی در دیگری محو شد؟*، تألیف یانیس اشوتس. در این مقاله با تحلیل رابطه مرید و مراد و با توجه به مفهوم تداوم حضور مراد در مرید بعد از مرگ مراد، که در تصوف به آن تداوم همت مراد در مرید می‌گویند، نشان داده می‌شود که این شمس است که در مولانا فانی و محو شده است البته فنای افعالی نه فنای ذاتی یا صفاتی یعنی شمس پس از غیبتش در افعال و رفتار مولانا تأثیر گذاشت.

۱۳- پیامبر عشق: عیسی مسیح در شعر مولانا جلال‌الدین رومی، محمد ح. فغفوری. موضوع این مقاله دیدگاه مولانا نسبت به حضرت عیسی است که به جنبه‌های مختلف زندگی حضرت عیسی توجه نشان داده است مانند تصور معجزه-گونه نسبت به تولدش؛ درگیری‌های او با یهودیان؛ دوباره زنده شدن او؛ فرار او از حماقت و جهل؛ عشق و رحمت عیسی ...

۱۴- سنخ‌شناسی تحول تاریخی معماری سماع‌خانه، تألیف جوزف فنفونی. مولف همراه با ارائه تصاویری به تحولات سبک معماری سماع‌خانه طریقه مولویه بر اساس تعالیم مولانا و آموزه‌ها و شعائر اصلی و حیات مبتنی بر اخوت این طریقه در دوره-های مختلف می‌پردازد و همچنین تأثیرپذیری آن را علاوه بر عرفان و فلسفه اسلامی و فرهنگ اسلامی اولیه از فلسفه فیثاغورسی نشان می‌دهد.

۱۵- عرفان، خاطره و تاریخ در آئین مولویه، تألیف والتر فلدمن. در این نوشته بیان می‌شود که چگونه درویشان مولویه با استفاده از رقص و موسیقی به‌عنوان یک پدیده فرهنگی توانسته‌اند، در حفظ آئین خود به‌عنوان بخشی از عرفان به مدت حداقل شش قرن موفق باشند.

۱۶- مولانا جلال‌الدین رومی: راهنمای معنوی برای قرن ۲۱، روبرت فراگنر. موضوع این مقاله ارتباط بین انواع عبادت و رابطه آنها با آثار مولانا است که عبارتند از روش صوری عبادت؛ روش بیانی عبادت؛ و روش سلبی عبادت. و هم-چنین به این پرداخته می‌شود که چگونه تعالیم مولانا امروزه می‌تواند راهنمای معنوی انسان باشد.

۱۷- روش فهم مولانای رومی، تألیف ابراهیم گمرد. مولف این اثر بهترین روش فهم مولانا را درک مطابقت معنای باطنی تمام اشعار او با قرآن و سنت پیامبر می‌داند. در ادامه در خصوص بدگمانی برخی از مسلمانان این عصر به مولانا به چهار دلیل اشاره می‌کند که عبارتند از (۱) عدم شناخت بعد عرفانی اسلام و تصوف؛ (۲) فقدان ترجمه‌های عربی اشعار مولانا؛ (۳) کتاب‌های گمراه‌کننده نوشته شده توسط

مولفان انگلیسی‌زبانی ناآشنا به زبان فارسی که شعر مولانا را عوام‌پسند ارائه کردند؛ (۴) بی‌اطلاعی از ترجمه‌های قابل اعتماد از اشعار مولانا.

۱۸- *اوا د ویتیر-میروویچ "حوا خانم" (۱۹۰۹-۱۹۹۹)* شارح فرانسوی مولانا، تألیف اریک گئوفروی. این مقاله درباره نقش یکی از شارحان فرانسوی مولانا اوا د ویتیر-میروویچ معروف به حوا خانم در بسط اندیشه مولانا در فرانسه است که تحت تأثیر تعالیم مولانا از مسیحیت به اسلام گروید. وی حدود سیزده کتاب درباره اسلام، تصوف و مولانا نوشت و ۵۰۰۰۰ بیت از اشعار مولانا را به فرانسه ترجمه و شرح کرد.

۱۹- *شاهد جنت*، تألیف کامل آدامز هلمینسکی. مولف این مقاله با شرح برخی از اشعار و متون مولانا وی را شاهد جنت معرفی می‌کند یعنی کسی که فیض و جمال الهی را در همه چیز می‌دید و نشان می‌دهد که مولانا چگونه در اشعارش چنین تصویری را ارائه می‌دهد و انسان‌ها چگونه می‌توانند از چنین بینشی برخوردار شوند.

۲۰- *درک معنوی و اصل اصل دین*، تألیف کبیر هلمینسکی. موضوع این نوشته شرح مذهب عشق مولانا است که هم اصلاح‌کننده تصور تک‌بعدی و انحصارگرایانه از دین‌عاری از رحمت و هم اخلاق‌مادی‌گرایانه است و معرفت معنوی‌ای را ارائه می‌کند که می‌تواند طبیعت روحانی ما را پیروراند تا در عصر حاضر به کمال رسد، به ویژه برای کسانی که در جستجوی طریقی برای کمال معنوی‌اند.

۲۱- *فقر معنوی- غنای آسمانی*، تألیف استفان هیرتن اشتاین. مولف در این مقاله به شرح مفهوم فقر معنوی از نظر مولانا می‌پردازد که نوعی معرفت است در مقابل سایر اشکال معرفت. و فقری است که عین غنا است و بعد از مرگ برای انسان سودمند است و از طریق زهد و ریاضت به دست می‌آید.

۲۲- *بررسی مقایسه‌ای "معاویه و ابلیس" از نظر مولانا و "مجلس شیطان" از نظر اقبال*، تألیف جاوید اقبال. در این اثر با شرح دو حکایت از مولانا و اقبال تصویرشان از شیطان نشان داده می‌شود که مولانا شیطان را عاشق رنجوری تنهائی

می‌داند که در فکر انتقام از رقیب خود یعنی انسان است و هم‌چنان به بخشش خدا امید دارد. اما از نظر اقبال او تنها نیست و مشاورانی دارد که درباره امور مربوط به جهان معاصر گفتگو می‌کنند و حامی قدرت‌های دموکراتیک سرمایه‌داری غربی است.

۲۳- از چرخش ستارگان تا چرخش کلمات، تألیف کلارا جانس. موضوع این مقاله وصف حال ارتباط درونی مولانا و شمس بعد از ناپدید شدن شمس و دگرگونی وجود مولانا است که به یک ضرب‌آهنگ مرکب از دو ضرب مولانا و شمس بدل می‌شود. تحت تأثیر این واقعه مولانا انعکاس‌دهنده آهنگ زندگی و تمام عناصر جهان می‌شود که در رقص او نمود می‌یابد و حامل حکمت کهن درباره اصل حیات یعنی حرکت می‌شود که در مقابل مرگ یعنی سکون می‌باشد.

۲۴- فلسفه عشق از نظر مولانا در عصر دوربرگرد اسلام، تألیف نواد کتران. این مقاله نیز با پرداختن به مسئله خشونت و تروریسم بر ضرورت فهم متقابل، گفتگوی درونی دینی، تعاملات چندفرهنگی تأکید می‌کند. از این‌رو، مولانا و اندیشه او درباره عشق که مهمترین عنصر تعالی همه فرهنگ‌ها است را برای تحقق این هدف مناسب می‌داند که خود از مدافعان مدارا و تساهل بی‌اندازه بود.

۲۵- مفهوم عقل کل در اندیشه مولانای رومی، سید رزال کریم. موضوع این نوشتار مفهوم عقل در اندیشه مولانا است که از نظر او دو نوع عقل وجود دارد. عقلی که از طریق آموزش و علوم سنتی به دست می‌آید، یعنی عقل جزئی که انسان را به مرتبه دنیوی خود می‌رساند. و عقلی که انسان را به مرتبه فوق همه مخلوقات تعالی می‌دهد یعنی عقل کلی. عقل جزئی ناقص است و با آن نمی‌توان به شناخت درست رسید اما عقل کل کامل است و باعث روشنایی و معرفت حقیقی می‌شود.

۲۶- نظریه تکامل در اندیشه مولانا، تألیف مولیادی کرتنگر. مولف مولانا را یکی از نظریه‌پردازان برجسته نظریه تکامل در جهان اسلام می‌داند و در این مقاله به دیدگاه‌های عرفانی و فلسفی مولانا درباره تکامل می‌پردازد و در این خصوص

ضمن پرداختن به رابطه عشق و تکامل، نظریات مولانا را با نظریات ملاصدرا، داروین و برگسون در باب تکامل مورد مقایسه و بررسی قرار می‌دهد.

۲۷- عامه‌پسندی آمیخته با فهم حکمی از تصوف در اندیشه سلطان‌ولد، تألیف حلیه کوچوک. در این اثر نویسنده به بررسی روش تعلیمی سلطان‌ولد می‌پردازد که سعی می‌کرد تعالیم مولانا را در حد فهم مردم عامی به ویژه از راه خطابه و موعظه ارائه کند. از نظر مولف، روش او در انتقال موضوعات عرفانی عبارت است از (۱) سخن گفتن متناسب با مرتبه عقلانی مخاطب و (۲) استفاده از تمثیلات و حکایات. گرچه مضامین عرفانی غیرقابل فهم برای مردم عادی را بازگو نمی‌کرد.

۲۸- پویایی تصویر حضرت محمد(ص) در مکتوبات جلال‌الدین رومی: از نبوت تا مقام شهود، تألیف ماریانا مالینووا. هدف مولف در این مقاله بررسی چشم‌اندازهای گوناگون است که مولانا در آثار خود از طریق آنها حضرت محمد(ص) را به تصویر می‌کشد که آنها معنای تمثیلی جنبه‌های مختلف پیام‌های معنوی و اخلاقی پیامبر به-عنوان الگوی انسان کامل و نماد معرفت الهی‌اند.

۲۹- تفسیر شخصی از تعالیم مولانا و فلسفه دَوران، تألیف محمد سعید مولوی. مولف با بیان این مطلب که شهرت مولانا به‌خاطر شعر، تعالیم نظری و تعالیم عملی است، به سه دوره از زندگی او و علوم و تعالیم مربوط به آنها اشاره می‌کند که شامل مرحله تعلیم و تربیت مولانا نزد پدرش بهاء‌ولد، مرحله ملاقات مولانا و شمس و مرحله ناپدید شدن شمس می‌باشد. پس از آن ضمن برشمردن ویژگی‌های مثنوی و دیوان شمس اظهار می‌کند که اندیشه محوری مولانا عبودیت خدای متعال است و بعد از آن اخلاق است که جایگاه بسیار برجسته‌ای نزد مولانا دارد.

۳۰- ابهام در معنای "وحدت وجود" در اندیشه جلال‌الدین رومی، تألیف محمد مصباحی. موضوع این نوشته وحدت وجود از نظر مولانا است، مولف معتقد است که به‌صراحت نمی‌توان مولانا را قائل به وحدت وجود یا به توحید دانست. زیرا در آثار مولانا هم از تنزیه و هم از تشبیه سخن گفته می‌شود. از نظر وی مولانا بیشتر بر این تمایل دارد که تحول عارف از آگاهی ثنویت و کثرت به فنای در وحدت، از توحید

به وحدت وجود، از وحدت خدا به وحدت با خدا را توصیف کند بی‌آنکه با تنزیه و تفرد حق منافاتی داشته باشد.

۳۱- مقام مولانا در سنت صوفیه و تلقی او از حلاج، تألیف جاوید مجددی. مولف با توجه به ضرورت فهم مولانا در شرایط تاریخی خودش، به بررسی جایگاه مولانا در سنت تصوف و شهرت اشعار او چه در بین صوفیان و چه در بین غیر صوفیان و هم‌چنین گرایش‌های مخالف با او می‌پردازد و در ادامه تلقی مولانا از حلاج را ارائه می‌کند که گرچه در نزد او جایگاه خیلی برجسته‌ای نداشته اما اشارات مشتاقانه‌اش به حلاج در تقابل با رویکرد محافظه‌کارانه‌تر مولفان قرون دهم و یازدهم است.

۳۲- صورت و معنی در اسلام چینی‌زبان، تألیف ساجیکو موراتا. خانم موراتا در این مقاله به اندیشه‌های یکی از مهمترین علمای مسلمان چینی به نام «لیوجی» می‌پردازد. هم‌چنین جایگاه تعالیم مولانا از جمله موضوع «صورت و معنا» را در مکتوبات چینی مورد ملاحظه قرار می‌دهد.

۳۳- روش‌های صوفیانه: بعد جسمانی- روان‌شناختی مجاهدت معنوی، تألیف میخائیل مهربان ازلسل. مولف این مقاله به این موضوعات می‌پردازد: غایات و اغراض طریق صوفیانه؛ شرح روش‌های تصوف عملی؛ بررسی این روش‌ها با چشم-اندازهای علمی غربی که آنها را می‌توان تأییدکننده مدعیات صوفیانه درباره طریقت دانست.

۳۴- مثنوی سرمه بینش میرزا غالب به‌عنوان تتبعی از دیباچه مثنوی مولانای رومی، تألیف ناتالیا پریگارینا. موضوع این نوشتار بررسی مثنوی سرمه بینش اثر میرزا غالب شاعر بزرگ هندی قرن نوزدهم، است که مشتمل بر پنجاه بیت است که مولف آن را ملهم از دیباچه مثنوی معنوی مولانا یعنی نی‌نامه می‌باشد.

۳۵- متافیزیک معرفت (جلال‌الدین رومی، محمد اقبال و خواجه غلام فرید)، تألیف شهزاد قیصر. در این مقاله به معرفت‌شناسی مولانا، اقبال و خواجه غلام فرید پرداخته می‌شود که هر سه بر جمع بین حس و عقل و شهود و هم‌چنین وحی قائلند

چون با اتکاء به حس و عقل نمی‌توان به درک حقیقت نائل شد. از نظر نویسنده، مولانا حکمت ازلی و پیام جهانی عشق را به انسان‌ها با مراتب معرفتی متفاوت تعلیم می‌دهد. در معرفت‌شناسی او برای درک حقیقت باید بین صورت و معنا؛ حواس ظاهری و حواس روحانی؛ معرفت شهودی و معرفت استدلالی؛ ... تمایز قائل شد. اقبال بر خلاف کانت به متافیزیک و ساحات دیگر معرفتی، علی‌الخصوص تجربه دینی قائل است. در معرفت‌شناسی غلام فرید نیز نظریه وحدت وجود جایگاه اساسی دارد.

۳۶- جهان اندیشه مولانا جلال‌الدین رومی، تألیف یوسف رستمف. مولف در این مقاله به موضوعات مختلفی در جهان اندیشه مولانا می‌پردازد که عبارتند از ارتباط خدا، اسلام و انسان؛ عشق الهی؛ جسم و روح؛ علم و فلسفه و آگاهی؛ نور الهی، آتش و ظلمت؛ برخی اندیشه‌های دینی و فلسفی مانند مکان و زمان و نهایت و بی-نهایت؛ عقل ظاهری و عقل باطنی؛ تضادها و تقابلات.

۳۷- ما وارثان نور محمد هستیم: مولانا، ادب، و انس محمدی، تألیف امید صافی. موضوع این مقاله ارتباط بین آموزه‌های مولانا با قرآن و سنت پیامبر(ص) و بررسی این اعتقاد طریقه مولویه که مولانا «فرزند جان حضرت محمد(ص)» است، می‌باشد.

۳۸- قرائت متون صوفیانه: بین تجربه عرفانی ابن‌فارض و مولانا، تألیف جوزف اسکاتولین. مولف در این مقاله با اتکاء به دیوان ابن‌فارض، صوفی مصری، (۵۷۶-۶۳۲ هجری) و دیوان مولانا به این موضوعات می‌پردازد: (۱) ارتباط متن صوفیانه و تجربه صوفیانه به‌عنوان یک مسئله هرمنیوتیکی؛ (۲) رویکرد شعر صوفیانه ابن‌فارض؛ (۳) مراتب قرائت و فهم متون صوفیانه که شامل مراتب بافتاری، تاریخی، فراتاریخی؛ (۴) مقایسه زبان و تصوف ابن‌فارض و مولانا در مرتبه مضامین الهیاتی، زبانی، و مراقبه‌ای.

۳۹- شر و عدم: در جستجوی هستی‌شناسی استدلال اخلاقی مولانا، مولف آندری اسمیرنوف. موضوع این نوشتار خیر و شر و استدلال مولانا بر وجود شر

است که آن را لازمه خیر می‌باشد. مولف به دنبال مبنای هستی‌شناسانه این لازمه است. و هم‌چنین به ماهیت شر که آیا امری وجودی یا عدمی است نیز می‌پردازد.

۴۰- گریستن برای مولانا، تألیف استفن استلزر. مولف این مقاله می‌خواهد نشان دهد که چگونه و به چه هدفی و انگیزه‌ای باید مولانا را خواند و از او سخن گفت؟ هم‌چنین بر اهمیت این نکته تأکید می‌شود که برای سخن گفتن باید خیر و منفعت و معرفت‌بخشی آن را برای مخاطب دانست و برای تحقق این امر به جایگاه و زمانی که مخاطب در آن زندگی می‌کند توجه نمود. در این ارتباط به نظریه مولانا در باب معرفت و انواع آن نیز اشاره می‌کند.

۴۱- جلال‌الدین رومی در آسیای جنوب شرقی، تألیف ناصر تامارا. در این نوشته نویسنده به جایگاه تصوف و عرفان اسلامی و به‌ویژه تعالیم مولانا در کشورهای آسیای جنوب شرقی و تأثیرگذاری آنها بر موسیقی و فرهنگ و اندیشمندان آن کشورها و آثاری که درباره مولانا نگاشته شده است، می‌پردازد.

۴۲- جامعیت مثنوی مولانا، تألیف ارکان ترکمن. موضوع این مقاله بررسی نقش مولانا در کشورهای مختلف، ایران، ترکیه، هند و پاکستان و کشورهای عربی و در بین عالمان و شاعران و عارفان آنها و هم‌چنین وجوه شباهت و افتراق اندیشه‌های مولانا با آموزه‌های متون مقدس ایران باستان، هند و بودائی، فلسفه یونانی می‌باشد.

۴۳- موضوعات دیباچه مثنوی: دیباچه‌های شش دفتر مثنوی: محتوا و پیام آنها، تألیف محمد عیسی ولی. هدف این نوشتار شرح موضوعات دیباچه‌های شش دفتر مثنوی است که عبارتند از: ماهیت مثنوی (از دیباچه دفتر اول)؛ موضوع عشق (از دیباچه دفتر دوم)؛ ارزش و کمیابی حکمت (از دیباچه دفتر سوم)؛ شکر، رکن دیگری از طریقت (از دیباچه دفتر چهارم)؛ شریعت، طریقت، حقیقت (از دیباچه دفتر پنجم)؛ انسان و ادراک حیوانی (از دیباچه دفتر ششم).

۴۴- سماع صوفیه و جهان‌شناسی مندله، تألیف امیر حسین ذکرگو. موضوع این مقاله مقایسه مندله از سنت بودایی و سماع از سنت اسلامی است. مندله الگوی نخستین درباره معنای عالم و تعادل کیهانی است که آن را می‌توان به سماع صوفیه

نیز تعمیم داد. در این خصوص به اهمیت موسیقی در سنت اسلامی؛ ارتباط رقص و عبادت؛ سماع حقیقی که در این ارتباط به مثنوی مولانا بسیار استناد می‌شود، پرداخته می‌شود.

جلد چهارم: مقالات فارسی و عربی^۱

محمدعلی طاوسی

دفتر چهارم این مجموعه حاوی مقاله‌های فارسی و عربی ارائه‌شده در کنگره است و مشتمل بر ۱۷ مقاله و به قطع رحلی و دارای ۳۲۹ صفحه که در ادامه مجلدات قبلی بوده و شماره صفحه آغازین این جلد ۱۵۹۳ و صفحه پایانی آن ۱۹۲۳ می‌باشد.

اولین مقاله این مجلد مولویه و اثرها فی مدینه طرابلس به زبان عربی به قلم سوسن آغاقصّاب است. مؤلف در ابتدا به وجه تسمیه و اطلاق کلمه صوفی بر متصوّفه پرداخته و سپس درباره نشر و تنوع آداب و رسوم طریقه‌های صوفیه مطلبی را بیان می‌دارد و آنگاه وارد بحث درباره طریقه صوفیانه مولویه می‌شود و از جمله به مولویه طرابلس می‌پردازد و اینکه طریقه مولویه به دلیل داشتن سماع مخصوص به خود و استفاده از ساز نی از سایر طریقه‌ها متمایز است و سپس وضعیت تکایای مولویه یا زاویه‌های آن و مولوی‌خانه‌ها و منشاء عملکرد و اسامی آنها و تأثیراتشان و نحوه پوشش مریدان و پیروان سلسله را در طرابلس شرح می‌دهد. برخی از آداب مجلس ذکر مولویه به ترتیب عبارت است از: ۱- نماز جماعت، ۲- قرائت قرآن و بعضی احادیث نبوی، ۳- بپا خاستن شیخ طریقه و جلوس آن بر صندلی که مریدان دور آن حلقه می‌زنند و بیان نصایح و ذکر قصص انبیاء و صالحین، ۴- قرائت قسمتی از مثنوی، ۵- بیان قصیده در مدح مولانا جلال‌الدین، ۶- استفاده از آلات موسیقی

1- مقاله‌های کنگره بین‌المللی مولانا، بحوث ندوة مولانا الدولی

مانند نی، ۷- انجام سماع، ۸- هدیه نمودن ثواب قرائت قرآن و ذکر به پیامبر(ص) و تمام انبیاء مرسلین و مولانا جلال‌الدین و استادش شمس تبریزی.

مقاله بعدی با عنوان نسخه‌های خطی آثار مولوی و نگارش‌های پدید آمده درباره آنها در کتابخانه مجلس شورای اسلامی از سید محمدعلی ابهری است. این مقاله به معرفی دست‌نویس‌های مثنوی، نسخه‌های خطی منتخبات مثنوی (با عناوین مستقل)، نسخه‌های خطی شروح و فرهنگ‌های مثنوی و اشعار مولوی، نسخ خطی آثار دیگر مولانا (کلیات شمس، فیه مافیه) که در کتابخانه مجلس شورای اسلامی موجود است، پرداخته است. سپس اسامی کاتبان نسخ نیز بیان شده است که در بین آنها اسامی محمدکاظم واله اصفهانی، وصال شیرازی، وقار شیرازی و محمدبن باقر محمدهاشم خوانساری به چشم می‌خورد.

مقاله سوم به قلم علی‌اکبر ایرانی تحت عنوان عبداللطیف عباسی و تصحیح نسخه ناسخه یا مثنوی معنوی موسوم به مسدس می‌باشد. مؤلف در ابتدای مقاله، پیشینه و روش تصحیح متون در غرب و در میان مسلمانان را بررسی کرده است و پس از آن درباره زندگی و آثار عبداللطیف‌بن‌عبدالله عباسی گجراتی ملقب به "عقیدت‌خان" مطالبی بیان می‌دارد. مؤلف مقاله، پس از این، به شیوه کار عبداللطیف در تصحیح مثنوی ناسخه سقیمه پرداخته است. از دیگر عناوین فرعی مقاله، نسخه ناسخه مثنوی و مرآت‌المثنوی، روش تصحیح این قیاسی مثنوی قیاسی (جمع نسخه، مقابله و اجتهاد)، ویژگی‌های نسخه ناسخه مثنوی، می‌باشد.

مقاله چهارم: طرح شناسایی، فهرست و دیجیتالی کردن نسخه‌های خطی مثنوی معنوی مولوی از ماندانا برکشلی به زبان فارسی است. ابتدا مؤلف در باب ضرورت نسخه‌شناسی مطالبی بیان نموده است سپس به معرفی مجمع نسخ اسلامی (The Islamic Manuscript Association که به اختصار TIMA نامیده می‌شود)، که بنا به تصویب دو مرکز مهم بنیاد فرهنگ اسلامی و مرکز مطالعات خاورمیانه اسلامی در کمبریج تشکیل شده، پرداخته و بعد از این مطالب اهداف مجمع و نمودار سازمانی

آن و توضیحاتی درباره پروژه "شناسایی، معرفی، فهرست‌نگاری و تهیه تصاویر دیجیتال از نسخه‌های مثنوی مولوی" بیان شده است.

مقاله پنجم: با عنوان *جلال‌الدین الرومی فی مؤلفات الشیخ عبدالغنی نابلسی* به قلم بکری علاء‌الدین و به زبان عربی می‌باشد. در ابتدا، مؤلف به شرح حال شیخ عبدالغنی بن اسماعیل نابلسی پرداخته است و در بخش دوم مقاله، به بیان اتفاقات و وقایعی می‌پردازد که باعث ارتباط نابلسی با طریقه مولویه شده‌اند. در بخش بعدی مقاله، تألیفات نابلسی درباره افکار و طریقه مولویه معرفی شده است که عبارتند از: *الصراف السوی شرح دیباجات المثنوی و العقود اللؤلؤیة فی طریق السادة المولویة* و در خاتمه مقاله نیز به این موضوع اشاره کرده که نابلسی از پیروان طریقه مولویه نبوده است.

مقاله ششم: بی‌شمسیر کشتن؛ جهاد از منظر عرفانی در مثنوی مولوی و اهمیت آن در جهان معاصر به قلم شهرام پازوکی است. مؤلف با توجه به آخرین حکایت مولانا در دفتر اول مثنوی، که در شرح خدو انداختن عمر بن عبدود بر روی علی (ع) می‌باشد، به موضوع مهم کشتن و جهاد از منظر عرفانی یعنی منظر ولایتی پرداخته است. وی ابتدا به بیان مطالبی درباره ولایت از دیدگاه عرفانی و جایگاه آن در آموزه‌های اسلامی می‌پردازد، سپس درباره معنای ولی از دید عارفانه و صوفیانه و مولی و نحوه ولایت او بر مؤمنان و نتیجه این ولایت و تصرف معنوی که همانا آزادی مطلق از قیود نفسانی و آزادگی انسان است بحث می‌کند و ضمن ارائه تفسیر عرفانی از جهاد، نشان می‌دهد که پیامبر (ص) و علی (ع) و بالتبع آنها عرفا با تیغ حلم که از تیغ آهن تیزتر بوده کافران را می‌کشتند و به نفع الهیه زنده می‌گردانیدند در انتها نیز اهمیت جهاد را از منظر عرفانی در دوره معاصر خاطر نشان می‌کند.

مقاله هفتم: *التکیة المولویة فی طرابلس الشام* به قلم عمر عبدالسلام تومری و به زبان عربی است. این مقاله چنان‌که از عنوانش برمی‌آید درباره تاریخ تکیه مولویه در طرابلس شام (لبنان) است و در آن به این نکات اشاره شده است: تاریخ بناء تکیه در سال ۱۰۲۸ قمری، شیوخ مولویه در آنجا - خصوصاً شیخ "فدائی دده" که از

فضلاى مولويه بوده و ديوان غزلياتى به تركى دارد و منطق الطير عطار را به زبان تركى ترجمه كرده است - توصيف تكيه از زبان دو نفر سياح كه به آنجا رفته بودند - كه يكي مستشرق اروپايى لوران دارفيو و ديگرى شيخ عبدالغنى نابلسى (در سال ۱۰۵۱ قمرى) است - و در انتها اوقاف تكيه.

مقاله هشتم: تاليف محمد خواجهى به زبان فارسى و تحت عنوان آموزه‌هاى مولانا براى انسان معاصر - بخش تجسم اعمال در رستاخيز مى‌باشد. ابتدا مؤلف ضمن توصيف مختصرى از مثنوى بيان مى‌دارد كه اين كتاب از عالم غيب بر مولانا فرود آمده لذا مشتمل بر موضوعات مختلفى است، و بعد از اين توصيف به موضوع حشر و نشر و اثبات جهان ديگر و تجسم اعمال در رستاخيز از نظر مولانا در مثنوى مى‌پردازد. از ديگر عناوين فرعى مقاله، رستاخيز و قيمت‌هاى چهارگانه در معارف اسلامى و شرح آن در مثنوى است و پس از آن اشاره مختصرى به بهشت‌هاى چهارگانه كه مولانا در مثنوى بارها بدان پرداخته است، مى‌نمايد.

مقاله نهم: نظريه شعر و هنر در نزد مولانا تاليف ايرج داداشى به زبان فارسى است. آنچه در اين مقاله مورد بررسى قرار گرفته نگرش خاص مولانا به شعر و به تبع آن هنر مى‌باشد و منبع الهام اين مقاله كتاب هنر و معنويت / اسلامى سيد حسين نصر است. مؤلف در ابتداى مقاله رباعىي از مولانا با مطلع "من عاشقى از كمال تو آموزم" آورده و آن را خلاصه‌اى از نظريه مولانا درباره شعر و هنر دانسته و در كل مقاله بدان پرداخته است. عناوين فرعى مقاله، شعر و شاعرى در قرآن كريم، نظريه سنتى شعر و هنر، شعر و الهام الهى و حب اظهار مى‌باشد.

مقاله دهم: به زبان فارسى از عصايف حاتم رجب آويچ با نام تأثير عشق مولانا به مير سيد على همدانى است. در اين مقاله، مؤلف به بررسى مختصر عشق و كاركردهاى آن در نزد مولانا و مير سيد على همدانى پرداخته است و عشق را از نظر اين دو عارف، راه رسيدن به راحت و دولت و سعادت‌مندی بيان نموده است.

مقاله يازدهم: به زبان فارسى با نام كيمياگرى عشق از ناهيد شهبازى است. موضوع اصلى مقاله عشق است و اينكه عشق باعث كشف حجاب‌هاى نفسانى است

و محو شدن در دریای الهی است و مدرس مدرسه عشق، حضرت حق می‌باشد و در انتها برخی حالات متعددی که بر سالک در راه عشق مستولی می‌شود بیان گردیده است.

مقاله دوازدهم: ساختار دفتر سوم مثنوی مولوی نگارش سید سلیمان صفوی است. قول مشهور بین مثنوی‌شناسان شرق و غرب آن است که مثنوی فاقد ساختار، سیستم، طرح و نظم خاص است لیکن تحقیقات وی نشانگر آن است که مثنوی از ساختار و طرح خاصی برخوردار است که بر مبنای الهام از قرآن کریم و مبانی هستی‌شناسانه عرفانی نظیر اصول عالم غیب و شهادت، قوس نزول و صعود، انا لله و انا الیه الرجعون، ... سروده شده است. در این مقاله، مؤلف به اهمیت کشف ساختار در فهم متن پرداخته است و در خاتمه به این نتیجه رسیده است که دفتر سوم چگونگی گذار از عقل جزئی و وصول به عقل کلی را بررسی کرده است.

مقاله سیزدهم: با عنوان جمع نیم، شمع نیم، دود پراکنده شدم از محسن عمادی و به زبان فارسی است. ابتدا مؤلف به بیان برخوردهای متناقض برخی متشرعین و دیگران در رابطه با مثنوی پرداخته که گروهی آن را نجس دانسته و گروهی آن را تأیید می‌کنند. سپس به این می‌پردازد که چه چیزی باعث می‌شود که مطالب کتاب، جسم کتاب را نجس کند و رابطه میان کلمات و تن چگونه رابطه‌ای است.

مقاله چهاردهم: از سیدرضا فیض است که عنوانش صورت و معنی در آثار مولانا است که در سراسر آثار مولانا خصوصاً در مثنوی به آن پرداخته شده است. اما توجه مؤلف در این مقاله بیشتر به کتاب فیه ماقیه و دفتر ششم مثنوی و بخش پایانی آن است.

عنوان مقاله پانزدهم بررسی یک بیت از مثنوی در باب وحدت وجود است که توسط قاسم کاکایی نگارش یافته است. منظور مؤلف، بیت "ماعدم‌هائیم و هستی‌های ما تو وجود مطلق فانی‌نما" است. وی ابتدا در بحث وحدت وجود در معنای وحدت سخن رانده است سپس وحدت انفسی و وحدت آفاقی را بیان

کرده است. سایر عناوین فرعی مقاله، عرفان ابن عربی، عرفان مولانا؛ تأثیر ابن عربی بر مولانا است.

مقاله شانزدهم: از محمدعلی موحد با نام این نامه از مولانا است نه از شمس تبریزی است. موضوع بحث این مقاله نامه‌ای است که در مقالات شمس تبریزی آمده و مصحح آن که مؤلف مقاله نیز می‌باشد گمان کرده این نامه توسط شمس‌الدین تبریزی برای مولانا نگاشته شده، ولی با تحقیقات بعدی که در این مقاله آمده حدس دیگری که مقرون به صحت می‌باشد آن است که نویسنده نامه خود مولانا و مخاطب آن قاضی عزالدین و درویشی است که در متن نامه، نام او آمده شمس تبریزی است. آخرین مقاله این مجموعه از عارف نوشاهی با عنوان *ثواقب المناقب اولیاء الله* تألیف عبدالوهاب همدانی (مأخذی مهم درباره مولانا و مولویه) است. پس از تألیف *مناقب العارفين* بعضی از مؤلفین به ویرایش و پالایش زبانی و حتی تلخیص *مناقب العارفين* اقدام نموده‌اند که از زمره این افراد عبدالوهاب بن جلال‌الدین محمد همدانی با تألیف *ثواقب المناقب اولیاء الله* بوده است و با آنکه مؤلف کتاب، ایرانی است اما خود و تألیفش در حوزه فرهنگی ایران شناخته شده نیست. در این مقاله، به شرح حال مؤلف *ثواقب* و هم‌نامان وی پرداخته شده و پس از ذکر به آثار وی اشاره شده است و پس از آن مؤلف مقاله به معرفی مطالب *ثواقب المناقب* و نسخ خطی آن پرداخته است.